

Sorbus latifolia 'Henk Vink': een stadsboom die er wezen mag

Een stadsboom met toekomst. Dat is het oordeel na acht jaar gebruikswaardeonderzoek aan de nieuwe laanboom *Sorbus latifolia* 'Henk Vink'. Gezond, sterk, weinig onderhoud en windvast: het zijn maar een paar van de positieve eigenschappen die deze cultivar rijk is.

Het geslacht *Sorbus* behoort tot de *Rosaceae* en omvat volgens de zevende Rassenlijst van Bomen ruim 80 boom- en struikvormende soorten die allemaal op het noordelijk halfrond voorkomen. Alleen *S. aucuparia*, de gewone lijsterbes, komt van nature in Nederland voor. Van de oorspronkelijk niet-inheemse meelbes (*S. aria*) worden soms verwilderde exemplaren in ons landschap aangetroffen. *S. latifolia* (breedbladige meelbes) is 300 jaar geleden voor het eerst gevonden in Frankrijk, in de bossen van Fontainebleau, en is waarschijnlijk ontstaan uit een kruising tussen *S. aria* en

S. torminalis. *S. latifolia* behoort net als alle andere *Sorbus*-soorten tot de zeer goed winterharde bomen.

Uit een bestaande aanplant van *S. latifolia*-zaailingen is door de vroegere Brouwers boomkwekerijen uit Groenekan in 1965 een selectie gemaakt, die later in overleg met Naktuinbouw naar de dendroloog Henk Vink is genoemd. 'Henk Vink' is een snelgroeiende cultivar met een smal-kegelvormige kroon met glanzende, roodbruine twijgen. Hij bloeit in mei met ongeveer 1,5 cm grote witte bloemen, die in schermvormige tuilen staan. Het donkere, glimmend groene blad is aan de onderkant grijs-groen behaard en blijft lang aan de boom.

Naast de cultivar 'Henk Vink' bestaat ook 'Atrovirens'. Vooral in de kwekerijfase vertonen beide veel gelijkheid. Maar er zijn ook verschillen. Zo vormt 'Henk Vink' slankere, hogere bomen dan 'Atrovirens'. Bovendien is het blad van 'Henk Vink' iets breder, meer getand en meer behaard aan de onderkant. De bessen van 'Henk Vink' ten slotte zijn bruinrood; die van 'Atrovirens' zijn meer oranje.

Veredeling op een onderstam

De cultivars van *Sorbus* worden vermeerderd door veredeling op een onderstam. Meestal door oculeren, maar het kan ook door enten uit de hand of op een vaststaande onderstam. De onderstammen worden uit zaad gekweekt. Dit is de snelste en goedkoopste manier. De meest gebruikte onderstammen zijn *S. intermedia* en *S. aucuparia*. Incidenteel worden andere soorten gezaaid, vooral voor de export. Deze worden in Nederland echter maar zeer weinig aangeplant.

Bij de keuze van de onderstam voor *Sorbus*-cultivars moet rekening worden gehouden met de indeling naar bladtypen. Alle typen met enkelvoudig blad (*S. aria*, *S. austriaca*, *S. latifolia* en *S. torminalis*) of halfgeveerd blad (*S. intermedia* en *S. thuringiaca*) worden op onderstammen van *S. intermedia* geoculeerd. Typen met geveerd blad (*S. aucuparia* en *S. arnoldiana*) worden op *S. aucuparia* geoculeerd. Groot voordeel van *S. intermedia* als onderstam is dat deze geen opslag geeft en dat de cultivar er prima op groeit. Tekenen van onverenigbaarheid van typen met enkelvoudig of halfgeveerd blad met *S. intermedia* zijn nog nooit waargenomen en de stabiliteit van de bomen is goed.

Habitus van de jonge *Sorbus latifolia* 'Henk Vink'.

Foto: PPO Bomen

Een combinatie met geveerdbladige typen kan echter wel onverenigbaarheid geven.

Twee groei-jaren

Het is goed mogelijk in twee groei-jaren een boom te kweken in de maat 6-8 cm (stamomvang). Als de boom dan verplant wordt en in een ruimer plantverband wordt gezet, kan *S. latifolia* in drie jaar tot een maat 14-16 worden doorgeweekt.

Omdat *S. latifolia* redelijk goed vertakt, hoeft de boom alleen maar regelmatig opgekroond te worden. Terugsnoeien van de kop is vrijwel nooit nodig. Wel bestaat het risico dat de zijtakken wat te zwaar worden. In dergelijke gevallen moet dus tijdig gesnoeid worden; te laat snoeien betekent grote snoeiwonden.

Een ander aandachtspunt is de neiging tot het vormen van takkransen. Hierop moet bij de snoei in de kwekerij altijd gelet worden en dit moet zo nodig worden gecorrigeerd. Als dit in de kwekerijfase goed wordt gedaan, speelt het later geen rol meer. Dat blijkt ook uit het gebruikswaardeonderzoek. De bomen in het onderzoek hadden na uitplanten op de standplaats in het stedelijk gebied niet of nauwelijks correctiesnoei nodig.

Een belangrijk punt waar zowel boomkwekers als groenvoorzieners hun voordeel mee kunnen doen, is vruchtwisseling. Roosachtigen zoals *Malus*, *Prunus*, *Pyrus* en ook *Sorbus* zijn erg gevoelig voor het wortelziekteaaltje (*Pratylenchus penetrans*). Omdat de aantallen aaltjes tijdens de teelt

van deze soorten vaak toenemen, is het goed om de teelt af te wisselen met die van andere (niet-gevoelige) soorten. Ook gemeenten kunnen dit principe toepassen. In een straat kunnen aftakelende sierkersen of meidoorns beter niet door *Pyrus* of *Sorbus* worden vervangen.

In drie gemeenten uitgeplant

Sorbus latifolia 'Henk Vink' staat voor het gebruikswaardeonderzoek in drie gemeenten uitgeplant: Beuningen, Den Helder en Zundert. De bomen zijn in de maat 14-16 cm geplant. Ze staan nu ongeveer acht jaar en zijn inmiddels 5-6 meter hoog. Uiteindelijk zullen ze naar verwachting uitgroeien tot maximaal 12 m hoogte. In de figuur is de gemiddelde dikte- en lengtegroei van de bomen gedurende de afgelopen jaren weergegeven.

In Zundert zijn de aangeplante bomen door de ongunstige waterhuishouding van de bodem inmiddels uitgevallen. Waarschijnlijk was hier sprake van een 'gestuwde' waterstand, waar *Sorbus* absoluut niet tegen kan. In Beuningen staan de bomen op zware klei. De groei is hier wat rustiger dan op zand, maar is verder zonder problemen. In Den Helder staan de bomen in schraal duinzand. De bomen ontwikkelen zich hier uitstekend.

Weinig eisen

Sorbus stelt weinig eisen aan de voedselrijkdom, zuurgraad en het vochtleverende

Het gebruikswaardeonderzoek laanbomen heeft als doel kennis over de toepasbaarheid van nieuwe laan- en straatbomen in het stedelijk gebied te vergaren en vervolgens uit te dragen. Het onderzoek vindt plaats in 19 gemeenten en wordt uitgevoerd door PPO Bomen en Naktuinbouw. Het Productschap Tuinbouw financiert het project.

vermogen van de bodem. Natte en niet-doorlatende gronden vormen echter een probleem. Dit blijkt ook uit de waarnemingen in het onderzoek. De boom geeft de voorkeur aan losse, zuurstofrijke zandgronden en een zonnige standplaats. Door de beharing aan de onderkant en door de leerachtige bovenkant van het blad, is de boom goed bestand tegen uitdroging door warme en droge wind; een eigenschap die in het schrale straatklimaat goed van pas komt.

Uit het onderzoek blijkt dat *S. latifolia* bovendien weinig gevoelig is voor zeewind. De bomen in Den Helder staan weliswaar tussen de bebouwing, maar slechts 500 m uit de kust. Tot nu toe blijven ze goed overeind staan en behouden ze een goede kroonbalans. De ontwikkeling van de dikte- en lengtemaat is in vergelijking met de andere plaatsen zeer goed. De goede verankering is vooral te danken aan het feit dat de bomen op *S. intermedia* staan. Wel is *S. latifolia* enigszins gevoelig voor strooizout.

In de straat is *S. latifolia* een gezonde boom, die weinig vatbaar is voor bacterievuur en kanker (*Nectria galligena*), en die met zijn leerachtige bladeren niet vatbaar is voor schurft (*Venturia inaequalis*). Ook bladluizen en spintmijt komen er weinig op voor.

Al met al kan geconcludeerd worden dat 'Henk Vink' een gezonde boom is, die door zijn windvastheid, het verdragen van verharding, en het relatief goed bestand zijn tegen droge omstandigheden, een prima straatboom is, ook in het kustgebied.

Bart van der Sluis, Gerrit Schalk, Jelle Hiemstra

Van der Sluis (bart.vandersluis@wur.nl) en Hiemstra (jelle.hiemstra@wur.nl) zijn onderzoeker, respectievelijk projectleider bij PPO Bomen in Boskoop, (0172) 23 67 00. Schalk is specialist bij Naktuinbouw in Raamsdonksveer, (0162) 51 14 00/g.schalk@naktuinbouw.nl.

Meer informatie

Voor meer informatie over het gebruikswaardeonderzoek: Jelle Hiemstra, PPO Bomen, (0172) 23 67 06, of www.straatbomen.nl.

Figuur. Dikte- en lengtegroei van *Sorbus latifolia* 'Henk Vink' in het gebruikswaardeonderzoek.

